www.printo.it/pediatric-rheumatology/PL/intro

Gorączka reumatyczna i popaciorkowcowe reaktywne zapalenie stawów

Wersja 2016

1. CO TO JEST GORĄCZKA REUMATYCZNA

1.1 Co to jest?

Gorączka reumatyczna jest chorobą wywoływaną przez zainfekowanie gardła bakteriami zwanymi paciorkowcami. Istnieje kilka grup paciorkowców, ale tylko grupa A powoduje gorączkę reumatyczną. Chociaż zakażenie paciorkowcem jest bardzo częstą przyczyną infekcji gardła (zapalenie gardła) u dzieci w wieku szkolnym, nie u wszystkich dzieci z zapaleniem gardła rozwinie się gorączka reumatyczna. Choroba ta może powodować stan zapalny i uszkodzenie serca; do pierwszych jej objawów należą krótkotrwały ból i obrzęk stawów, później pojawia się zapalenie serca lub mimowolne nieprawidłowe ruchy ciała (pląsawica) spowodowane zapaleniem mózgu. Może się również pojawiać wysypka skórna i guzki skórne.

1.2 Jak często choroba występuje?

Zanim leczenie antybiotykami stało się dostępne, w krajach o ciepłym klimacie odnotowywano liczne przypadki zachorowań. Kiedy kuracja antybiotykowa stała się powszechną praktyką w leczeniu zapalenia gardła, zmalała liczba zachorowań na gorączkę reumatyczną, ale nadal na całym świecie choroba ta dotyka wielu dzieci w wieku od 5 do 15 lat, w niewielkiej liczbie przypadków prowadząc do chorób serca. W związku z istnieniem objawów ze strony stawów, choroba ta zaliczana jest do reumatycznych chorób dzieci i młodzieży. Do zachorowań na gorączkę reumatyczną dochodzi z różną częstością na całym świecie.

Liczba przypadków zachorowań na gorączkę reumatyczną zmienia się w zależności od kraju: istnieją kraje, w których nie odnotowuje się takich przypadków, ale są też kraje ze średnim bądź wysokim odsetkiem zachorowań (powyżej 40 przypadków na 100 000 osób rocznie). Szacuje się, że na całym świecie jest 15 milionów przypadków zachorowania na reumatyczną chorobę serca, z 282 000 nowych przypadków i 233 000 zgonów każdego roku.

1.3 Jakie są przyczyny choroby?

Choroba jest wynikiem nieprawidłowej reakcji immunologicznej na infekcję gardła wywołaną bakteriami Streptococcus pyogenes lub paciorkowcami β-hemolizującymi grupy A. Między bólem gardła a wystąpieniem objawów choroby następuje bezobjawowy okres, który może mieć różną długość.
Konieczne jest podanie antybiotyków, aby wyleczyć infekcję gardła, zatrzymać pobudzenie układu odpornościowego oraz nie dopuścić do zakażenia, ponieważ nowe zakażenia mogą wywołać nowy atak choroby. Ryzyko powtórnego ataku jest wyższe w ciągu pierwszych 3 lat od początku choroby.

1.4 Czy choroba jest dziedziczna?

Gorączka reumatyczna nie jest chorobą dziedziczną, ponieważ nie może być przekazywana bezpośrednio z rodziców na dzieci. Niemniej jednak, są rodziny, w których gorączka reumatyczna rozwinęła się u kilku osób. Może to wynikać z czynników genetycznych związanych z możliwością przenoszenia zakażeń paciorkowcowych z jednej osoby na drugą. Zakażenie paciorkowcami jest przenoszone przez drogi oddechowe i ślinę.

1.5 Dlaczego moje dziecko choruje na tę chorobę? Czy można jej zapobiec?

Środowisko i szczepy paciorkowców są ważnymi czynnikami wpływającymi na rozwój choroby, ale w praktyce trudno jest przewidzieć, kto zachoruje. Zapalenie stawów i zapalenie serca są spowodowane nieprawidłową odpowiedzią immunologiczną przeciwko białkom paciorkowca. Prawdopodobieństwo zachorowania jest większe,

jeśli konkretny rodzaj paciorkowca zaatakuje podatną osobę. Skupiska ludzi są ważnym czynnikiem środowiskowym, ponieważ sprzyjają przenoszeniu infekcji. Zapobieganie gorączce reumatycznej polega na szybkim rozpoznaniu i leczeniu antybiotykami (zalecanym antybiotykiem jest penicylina) paciorkowcowych infekcji gardła u zdrowych dzieci.

1.6 Czy choroba jest zakaźna?

Gorączka reumatyczna sama w sobie nie jest zakaźna, ale paciorkowcowe zapalenie gardła już tak. Paciorkowce przenoszą się z człowieka na człowieka i dlatego zakażenie związane jest z przebywaniem w grupie osób w domu, w szkole lub na siłowni. Aby powstrzymać rozprzestrzenianie się choroby, konieczne jest staranne mycie rąk i unikanie bliskiego kontaktu z osobami cierpiącymi na paciorkowcowe infekcje gardła.

1.7 Jakie są główne objawy choroby?

Gorączka reumatyczna zazwyczaj charakteryzuje się zespołem objawów, które mogą być inne u każdego pacjenta. Następuje po paciorkowcowym zapaleniu gardła lub migdałków nieleczonym antybiotykami.
Zapalenie gardła lub zapalenie migdałków można rozpoznać po gorączce, bólu gardła, bólu głowy, zaczerwienieniu podniebienia i migdałków z obecną ropną wydzieliną oraz powiększonymi i bolesnymi węzłami chłonnymi szyi. Jednak objawy te mogą być bardzo łagodne albo wcale nie występować u dzieci w wieku szkolnym i w wieku dojrzewania. Po ustąpieniu ostrej infekcji, następuje 2–3-tygodniowy okres bezobjawowy. Następnie u dziecka mogą się pojawić gorączka oraz inne objawy choroby opisane poniżej.

Zapalenie stawów

Zapalenie stawów atakuje zazwyczaj kilka dużych stawów w tym samym czasie lub przechodzi z jednego stawu na drugi, dając objawy w jednym lub dwóch na raz (kolanach, łokciach, kostkach lub ramionach). Tego typu stan zapalny określany jest mianem „przejściowego i wędrującego zapalenia stawów". Znacznie rzadsze jest zapalenie stawów dłoni i szyjnego odcinka kręgosłupa. Ból stawów może być silny,

mimo że opuchlizna nie jest widoczna. Należy zauważyć, że zazwyczaj po podaniu leków przeciwzapalnych ból szybko ustępuje. Najczęściej podawanym lekiem przeciwzapalnym jest aspiryna.

Zapalenie serca

Zapalenie serca jest najpoważniejszym z objawów choroby. Przyspieszone bicie serca podczas odpoczynku i snu może wskazywać na reumatyczne zapalenie serca. Nieprawidłowe wyniki badań serca z obecnością szmerów stanowią główną oznakę zajęcia serca. Szmery mogą być różne, od delikatnych po głośne, wskazujące na stan zapalny zastawek serca, określany jako zapalenie wsierdzia. Jeśli stan zapalny jest zlokalizowany w worku osierdziowym (zapalenie osierdzia), wokół serca może się gromadzić płyn, który zazwyczaj nie wywołuje żadnych objawów i jest usuwany samoistnie. W najcięższych przypadkach zapalenia mięśnia sercowego powstaje stan zapalny mięśni pompujących i zmniejsza się wydolność serca. Stan ten objawia się kaszlem, bólem w klatce piersiowej oraz przyspieszonymi tętnem i oddechem. Wskazane jest skierowanie pacjenta do kardiologa i przeprowadzenie badań. Reumatyczna zastawkowa choroba serca może być wynikiem pierwszego ataku gorączki reumatycznej, ale zwykle jest konsekwencją powtarzających się epizodów i może stać się problemem w późniejszym dorosłym życiu, dlatego zapobieganie jej ma ogromne znaczenie.

Pląsawica

Określenie pląsawica pochodzi od greckiego słowa oznaczającego taniec. Pląsawica to zaburzenia ruchu będące wynikiem stanu zapalnego części mózgu odpowiedzialnych za koordynację ruchową. Dotyka ona od 10 do 30% pacjentów cierpiących na gorączkę reumatyczną. Inaczej niż zapalenie stawów i zapalenie serca, pląsawica pojawia się znacznie później, w trakcie trwania choroby, w okresie od 1 do 6 miesięcy od infekcji gardła. Do wczesnych objawów choroby należą niewyraźne pismo u dzieci w wieku szkolnym, trudności w ubieraniu się i samoobsłudze, a nawet w chodzeniu i jedzeniu, spowodowane mimowolnym drżeniem. Ruchy mogą być dobrowolnie tłumione przez krótki czas, zanikać w czasie snu lub nasilać się pod wpływem stresu bądź zmęczenia. U uczniów choroba odbija się na osiągnięciach w nauce z powodu obniżenia koncentracji, niepokoju i wahań nastrojów z tendencją do łatwego wpadania w płacz. Jeśli ruchy są nieznaczne,

można je przeoczyć, biorąc za zaburzenia zachowania. Choroba jest samoograniczająca się, chociaż wymagane jest leczenie wspierające i obserwacja.

Wysypka skórna

Do rzadszych objawów gorączki reumatycznej należą wysypki skórne zwane „rumieniem brzeżnym", który wygląda jak czerwone pierścienie i podskórne guzki, przybierające formę bezbolesnych ruchomych ziarenek w normalnym kolorze pokrywającej je skóry, widocznych zazwyczaj na skórze wokół stawów. Oznaki te występują w mniej niż 5% przypadków i można je przeoczyć ze względu na subtelny i przejściowy charakter. Objawy te nie występują niezależnie, ale pojawiają się przy zapaleniu mięśnia sercowego. Istnieją również inne dolegliwości, zauważane najpierw przez rodziców, takie jak gorączka, zmęczenie, utrata apetytu, bladość, bóle brzucha i krwawienia z nosa, które mogą wystąpić w pierwszych stadiach choroby.

1.8 Czy choroba przebiega tak samo u wszystkich dzieci?

Najczęstszym objawem występującym u starszych dzieci i nastolatków jest szmer serca z towarzyszącym zapaleniem stawów i gorączką. U młodszych pacjentów dochodzi do zapalenia serca i mniej poważnych objawów ze strony stawów.
Pląsawica może się pojawiać jako jedyny objaw albo towarzyszyć zapaleniu serca, ale zaleca się dokładną kontrolę i wykonanie badań kardiologicznych.

1.9 Czy choroba przebiega inaczej u dzieci i u dorosłych?

Gorączka reumatyczna jest chorobą dzieci w wieku szkolnym i młodych osób do 25. roku życia. Rzadko występuje u dzieci poniżej 3. roku życia, a ponad 80% chorych to osoby w wieku od 5 do 19 lat. Jednak może się przydarzyć również w późniejszym życiu, jeśli nie będzie się stosować prewencji antybiotykowej.